

פרשת לך לך תשע"ח
אברהם אבינו

בראשית פרק י"א

(כו) וַיְחִי־תֵרַח שְׁבַע־עִים שָׁנָה וַיֻּלְּדוּ אֶת־אַבְרָם אֶת־נְחוֹר וְאֶת־הָרָן : (כז) וְאַלְהָה תּוֹלְדֹת תֵּרַח תֵּרַח הוֹלִיד אֶת־אַבְרָם אֶת־נְחוֹר וְאֶת־הָרָן וְהָרָן הוֹלִיד אֶת־לוֹט : (כח) וַיָּמָת הָרָן עַל־פְּנֵי תֵּרַח אָבִיו בְּאֶרֶץ מוֹלְדֹתוֹ בְּאֹר כְּשָׂדִים : (כט) וַיִּקַּח אַבְרָם וְנְחוֹר לָהֶם נָשִׁים שָׁם אֶשְׁת־אַבְרָם שָׂרִי וְשָׁם אֶשְׁת־נְחוֹר מִלֶּכְהָ בַת־הָרָן אֲבִימִלְכָה וְאָבִי יִסְכָּה : (ל) וַתְּהִי שָׂרִי עֲקָרָה אֵין לָהּ יָלֵד : (לא) וַיִּקַּח תֵּרַח אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בְּרֵהָרָן בְּרֵבְנוֹ וְאֶת־שָׂרִי כַלְתּוֹ אֶשְׁת־אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאֹר כְּשָׂדִים לְלֶכְתָּ אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד־הָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם : (לב) וַיְהִי וַיְמִיתֶנּוּ חֲמִשׁ שָׁנִים וַיְמַתִּים שָׁנָה וַיָּמָת תֵּרַח בְּחָרָן :

רש"י
(כח) על פני תרח אבינו - בחיי אבינו. ומדרש אגדה יש אומרים שעל ידי אבינו מת, שקבל תרח על אברם בנו לפני נמרוד על שכתת את צלמיו והשליכו לכבשן האש, והרן יושב ואומר בלבו אם אברם נוצח, אני משלו, ואם נמרוד נוצח, אני משלו. וכשניצל אברם אמרו לו להרן משל מי אתה, אמר להם הרן משל אברם אני. השליכוהו לכבשן האש ונשרף, וזהו אור כשדים. ומנחם בן סרוק פירש אור בקעה, וכן (ישעיה כד טו) באורים כבדו ה', וכן (שם יא ח) מאורת צפעוני. כל חור ובקע עמוק קרוי אור : (כט) יסכה - זו שרה, על שם שסוכה ברוח הקודש, ושהכל סוכין ביפיה. ועוד יסכה לשון נסיכות, כמו שרה לשון שררה : (לא) ויצאו אתם - ויצאו לשון יצאו אברם מחרן ובה לארץ כנען והיה שם יותר מששים שנה,

שהרי כתוב (יב ד) ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן, (פסוק כו) ותרח בן שבעים שנה היה כשנולד אברם, הרי מאה ארבעים וחמש לתרח כשיצא אברם מחרן, עדיין נשארו משנותיו הרבה. ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח ליציאתו של אברם, שלא יהא הדבר מפורסם לכל ויאמרו לא קיים אברם את כבוד אבינו שהניחו זקן והלך לו, לפיכך קראו הכתוב מת, שהרשעים אף בחייהם קרויים מתים, והצדיקים אף במיתתן קרויים חיים, שנאמר (שמואל ב' כג כ) ובניהו בן יהוידע בן איש חי : בחרן - הנו"ן הפוכה, לומר לך עד אברם היה חרון אף של מקום בעולם :

בראשית פרק י"ב

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־אַבְרָם לֵךְ־לְךָ מֵאֶרֶץ־עֵבֶר וּמִמְלֹכֹתֶיךָ וּמִבְּיַת אֲבִיךָ אֶל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ : (ב) וַאֲעֵשֶׂךָ לְגוֹי גָדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאַגְדַּלְךָ שְׁמֶךָ וְהָיָה בְּרַכָּה : (ג) וְאַבְרָכְךָ מִבְּרַכְיֶיךָ וּמִקְלָלֶיךָ אֲאָר וְנִבְרַכְוּ בְּךָ כָּל־מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה :

רש"י

(א) לך לך - להנאתך ולטובתך, ושם אעשך לגוי גדול, וכאן אי אתה זוכה לבנים. ועוד שאודיע טבעך בעולם : (ב) ואעשך לגוי גדול - לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים ממעטת פריה ורביה, וממעטת את הממון, וממעטת את השם, לכך הוזקק לשלש ברכות הללו שהבטיחו על הבנים, ועל הממון, ועל השם. (וזהו ואגדלה שמך, הריני מוסיף אות על שמך, שעד עכשיו שמך אברם מכאן ואילך אברהם, ואברהם עולה רמ"ח כנגד איבריו של אדם) : ואברכך - בממון : והיה ברכה - הברכות נתונות בידך, עד עכשיו היו בידי, ברכתי את אדם ואת נח ואתך, ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ. דבר אחר ואעשך לגוי גדול זהו שאומרים אלהי אברהם, ואברכך זהו שאומרים אלהי יצחק, ואגדלה שמך זהו שאומרים אלהי יעקב. יכול יהיו חותמין בכולן, תלמוד לומר והיה ברכה, בך חותמין ולא בהם : מארצך - והלא כבר יצא משם עם אבינו ובא עד לחרן, אלא כך אמר לו התרחק עוד משם וצא מבית אביך : אל הארץ אשר אראך - לא גלה לו הארץ מיד, כדי לחבבה בעיניו, ולתת לו שכר על כל דבור ודבור. כיוצא בו (בראשית כב ב) את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק, כיוצא בו (כב ב) על אחד ההרים אשר אומר אליך, כיוצא בו (יונה ג ב) וקרא עליה את הקריאה אשר אנכי דובר אליך : (ג) ונברכו בך כל משפחות האדמה - יש אגדות רבות, וזהו פשוטו אדם אומר לבנו תהא כאברהם, וכן כל ונברכו בך שבמקרא, וזה מוכיח (בראשית מח כ) בך יברך ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה :

רמב"י

(ב) והנה זאת הפרשה לא בארה כל הענין, כי מה טעם שיאמר לו הקדוש ברוך הוא עזוב ארצך ואיטיבה עמך טובה שלא היתה כמוהו בעולם, מבלי שיקדים שהיה אברהם עובד אלהים או צדיק תמים, או שיאמר טעם לעזיבת הארץ, שיהיה בהליכתו אל ארץ אחרת קרבת אלהים. ומנהג הכתוב לאמר התהלך לפני ותשמע בקולי ואיטיבה עמך כאשר בדוד ובשלמה, וכענין התורה כולה אם בחוקותי תלכו (ויקרא כו ג), אם שמע תשמע בקול ה' אלהיך (דברים כח א). וביצחק אמר בעבור אברהם עבדי (להלן כו כד). אבל להבטיחו בעבור יציאת הארץ אין בו טעם : אבל הטעם, מפני שעשו אנשי אור כשדים עמו רעות רבות על אמונתו בהקבי"ה, והוא ברח מהם ללכת ארצה כנען ונתעכב בחרן, אמר לו לעזוב גם אלו ולעשות כאשר חשב מתחלה, שתהיה עבודתו לו וקריאת בני האדם לשם ה' בארץ הנבחרת, ושם יגדל שמו ויתברכו בו הגוים ההם, לא כאשר עשו עמו באור כשדים שהיו מבזין ומקללים אותו, ושמו אותו בבור או בכבשן האש. ואמר לו שיברך מברכיו ואם יחיד מקללו יואר, וזה טעם הפרשה. אבל התורה לא תרצה להאריך בדעות עובדי עבודה זרה ולפרש הענין שהיה בינו ובין הכשדים באמונה, כאשר קצרה בענין דור אנוש וסברתם בעבודה זרה שחדשו :

שם משמואל לפרשת בהעלותך [שנה תרע"ה]

והנה דוגמת בריאת העולם היתה בריאת האבות, וכמו בבריאת העולם היתה בריאת האור כן היא אאע"ה שכתוב בו בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם, וידועין דברי הרמב"ן (ריש פי' מקץ) שנהר הוא לשון אורה, והיינו שהיו יושבים מעבר האורה שהוא קודם האורה שהיא העולם חושך ואפילה ובא אברהם והאיר לעולם וכבב"ר (שלהי פי' ל'), והיא אברהם דוגמת האור שנברא ביום הראשון שהוא חסד ואהבה וכמ"ש (מיכה ז') חסד לאברהם, וכן משמע בזוה"ק (ח"א מ"ה ב). ולפי האמור יצא לנו טעם נכון למאמר לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, דהנה בזוה"ק (ח"א ע"ח ב) וימנע מרשעים אורם דא נמרוד ובני דרי' דנפק אברהם מנייהו דהוה אורם וכו' ד"א וימנע מרשעים אורם דא תרח ובני ביתי' אורם דא אברהם האור לא כתיב אלא אורם דהוה עמהון. והנה מקרא זה עצמו נדרש על גניזת אור שנברא ביום הראשון כנ"ל, נראה מזה שענין אחד להם, דכמו שנגזז האור שנברא ביום הראשון שלא ישתמשו בו הרשעים לחיצוניות כנ"ל, כן אאע"ה שמולדתו וארצו ובית אביו שהיא להם חיבור אליו היא חסד אברהם מאיר עליהם ממילא והיו משתמשין באור החסד לחיצוניות ע"כ נצטוו ללכת משם להפסיק החיבור שבינו לבינם, והיי' גר בארץ ישראל שלא היא חיבור עמהם, וזה היא מעין גניזה של אור הגנוז כנ"ל. ובזוה"ק (ח"ב קמ"ט א) אלמלי אתגניז מכל וכל לא קאים עלמא אפיי רגעא חדא אלא אתגניז ואזדרע כהאי זרעא דעביד תולדין וזרעין ואיבין ומיני' אתקיים עלמא ולית לך יומא דלא נפיק מיני' בעלמא ומקיים כלא דבי' זן קב"ה עלמא. וכן נמי היא הענין באברהם דכתיב אלה תולדות שמים והארץ בהבראם ואמרו ז"ל אל תיקרי בהבראם אלא באברהם, והיינו שכל קיום העולם הוא מחמת המשכת החסד, ע"כ לא אתגניז לגמרי אלא היא נמצא בארץ ישראל: